

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
ABSTRACT	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญตาราง	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและเหตุผลของการศึกษาวิจัย	1
1.2 คำถามวิจัย	10
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	10
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.1 แนวคิดทฤษฎี	12
2.1.1 แนวคิดอัตลักษณ์	12
2.1.2 แนวคิดการทำให้เป็นสินค้า	18
2.1.3 แนวคิดโลกาภิวัตน์	23
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
2.2.1 งานศึกษาเกี่ยวกับกาแฟดอยช้าง	28
2.2.2 งานศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อำเภอบัว	32
2.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย	35
2.4 ขอบเขตการศึกษา	36
2.5 พื้นที่ศึกษา	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.6 ระเบียบวิธีวิจัย	40
2.6.1 วิธีการเก็บข้อมูล	40
2.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 3 อำเภอ: การพัฒนาและพื้นที่คอยช้าง	44
3.1 ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์อำเภอ	44
3.2 ชาวเขากับการพัฒนาและการทำให้เป็น “อื่น”	50
3.2.1 ปัญหา “ชาวเขา” และนโยบายการพัฒนาพื้นที่สูง	53
3.2.2 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์อำเภอและความเข้าใจในวัฒนธรรมที่คลาดเคลื่อน	58
3.3 คอยช้างกับการพัฒนา	65
3.3.1 ข้อมูลทั่วไปของบ้านคอยช้าง	67
3.3.2 ข้อมูลด้านประชากร	68
3.3.3 ข้อมูลทางด้านกายภาพ	68
3.3.4 การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและระบบบริการขั้นพื้นฐาน	72
3.3.5 การประกอบอาชีพ	73
3.3.6 รายได้ของประชากรในพื้นที่	73
3.3.7 หน่วยงานในพื้นที่	75
3.4 สรุปและอภิปรายผล	81
บทที่ 4 กว่าจะเป็นกาแฟคอยช้าง	83
4.1 รัฐกับการส่งเสริมพืชทดแทนฝิ่น	83
4.1.1 ช่วงเศรษฐกิจแบบยังชีพ (ก่อนทศวรรษ 2520)	85
4.1.2 ช่วงการปลูกพืชทดแทนฝิ่น (พ.ศ. 2526-2545)	87
4.1.3 ช่วงการปลูกกาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน)	91
4.2 พืชทดแทนฝิ่น	94
4.3 กำเนิดบริษัทกาแฟคอยช้าง	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4 สรุปและอภิปรายผล	112
บทที่ 5 กาแฟดอยช้างกับการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่า	114
5.1 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่าและความเป็นคนชายขอบ	114
5.2 การสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่าในความหมายใหม่	118
5.2.1 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่ากับกระบวนการสร้างตราสินค้ากาแฟดอยช้าง	119
5.2.2 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่าในกระบวนการปลูกกาแฟ	121
5.2.3 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่าในปฏิบัติการสถาบันกาแฟดอยช้าง	126
5.2.4 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในปฏิบัติการของมูลนิธิกาแฟดอยช้าง	132
5.2.5 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่าในปฏิบัติการของกิจกรรมกาแฟดอยช้าง	133
5.3 การประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่ากับกาแฟดอยช้าง	138
5.4 สรุปและอภิปรายผล	145
บทที่ 6 กาแฟดอยช้างกับการทำให้เป็นสินค้า	148
6.1 การผลิตกาแฟดอยช้าง	148
6.1.1 ขั้นตอนการปลูกกาแฟ	149
6.1.2 การดูแลรักษา	150
6.1.3 ขั้นตอนการผลิต	150
6.2 กาแฟดอยช้าง: การสร้างมาตรฐานและการควบคุมคุณภาพ	159
6.2.1 การสร้างตราสินค้ากาแฟดอยช้าง	160
6.2.2 สร้างคุณภาพและมาตรฐานสินค้า	165
6.3 กาแฟดอยช้าง: กาแฟยุคใหม่	170
6.3.1 การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบยังชีพไปสู่การผลิตแบบเชิงพาณิชย์	171
6.3.2 พื้นที่ดอยช้างและความเป็นท้องถิ่น	173
6.3.3 การร่วมทุนกับต่างชาตินำไปสู่การประสบความสำเร็จ และสร้างมูลค่าสินค้าในต่างประเทศ	182

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.4 สรุปและอภิปรายผล	183
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	187
7.1 อัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่าในกระบวนการพัฒนาของรัฐ	187
7.2 การนิยามหมายอัตลักษณ์ชาติพันธุ์อ่าข่าในบริบทกาเผดอยช้าง	190
7.3 กาเผดอยช้างกับการทำให้เป็นสินค้า	196
7.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	198
บรรณานุกรม	200
ประวัติผู้เขียน	207

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางสภาพพื้นที่และพื้นที่การใช้สอย	69
ตารางที่ 2 ตารางแสดงรายได้เฉลี่ยของประชากรตำบลวาปี	74
ตารางที่ 3 ตารางพื้นที่ปลูกกาแฟของสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟดอยช้าง	172

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย	35
ภาพที่ 3.1 การย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์อ่าข่า	46
ภาพที่ 3.2 (ก) อุโละอ่าข่า (ข) โละมีอ่าข่า (ค) ผามิอ่าข่า	49
ภาพที่ 3.3 แผนที่การกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์อ่าข่าในจังหวัดเชียงราย	67
ภาพที่ 4.1 พื้นที่การเพาะปลูกของชาวบ้านระหว่างการเดินทางเข้าหมู่บ้านดอยช้าง	86
ภาพที่ 4.2 พื้นที่การปลูกกาแฟของชาวบ้านเมื่อเดินทางเข้าหมู่บ้านดอยช้าง	87
ภาพที่ 4.3 (ก) วิชาคอล렉션 Wicha Collection (ข) กาแฟสาร Pea เกรด และกาแฟจีชะมด (ค) กาแฟสาร เกรด A (ง) Premium (จ) สบู่เชอร์รี่ (ฉ) สบู่เอสเปรสโซ่	107
ภาพที่ 4.4 (ก) Premium Organic (ข) น้ำผึ้งดิบ (Raw Honey) (ค) Premium AA Dark Roast (ง) Pea berry กระป๋อง บด (จ) Pea berry กระป๋อง ไม่บด (ฉ) ชาอู่หลงก้านอ่อน	108
ภาพที่ 4.5 (ก) แก้วเซรามิคสีขาว (ข) แก้วเซรามิคสีดำ (ค) ผลิตภัณฑ์จากถั่วงอก (ง) ผลิตภัณฑ์จากถั่วงอก (จ) เครื่องชงกาแฟ Singolo (ฉ) Capsule Premium และกระดวยกรองขาว	109
ภาพที่ 4.6 (ก) หมวก ผ้ากันเปื้อน และเสื้อกาแฟดอยช้าง (ข) หนังสือเกี่ยวกับกาแฟดอยช้าง	110
ภาพที่ 5.1 ตราสินค้ากาแฟดอยช้าง	119
ภาพที่ 5.2 สถาบันกาแฟดอยช้าง	131
ภาพที่ 5.3 อบรมโดยอาจารย์พัชนี สุวรรณวิศลกิจ	131
ภาพที่ 5.4 (ก) ผู้อาวุโสในพิธีเปิดงาน (ข) เฉลิมฉลองแสดงความยินดีกับผู้อาวุโส (ค) การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์อ่าข่า (ง) การละเล่นตีลูกล้อ (จ) การแข่งขันตะกร้อ (ฉ) การแข่งขันกีฬาฟุตบอล	136
ภาพที่ 5.5 การแสดงของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์	137
ภาพที่ 5.6 การรับของรางวัลจากกิจกรรมต่างๆ	137
ภาพที่ 5.7 ภาพการประกอบสร้างอัตลักษณ์	144
ภาพที่ 6.1 ขั้นตอนการปลูกกาแฟ	150

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 6.2 ขั้นตอนการเก็บเมล็ดกาแฟ	150
ภาพที่ 6.3 (ก) เกษตรกรเข้าคิวรอชั่งกาแฟ (ข) จู๊ดรับชั่งกาแฟ (ค) การล้างเมล็ด (ง) การคัดแยกเมล็ด	151
ภาพที่ 6.4 การถอดเปลือกเมล็ดกาแฟด้วยเครื่องถอดสด	152
ภาพที่ 6.5 (ก) วันที่ 1 แช่แบบแห้ง (ข) วันที่ 2 แช่ในน้ำ (ค) วันที่ 3 แช่พักในน้ำสะอาด	152
ภาพที่ 6.6 การตากเมล็ดกาแฟ	153
ภาพที่ 6.7 (ก) โรงบ่มกาแฟ (ข) โรงสีกาแฟ (ค) เครื่องสีกาแฟ	153
ภาพที่ 6.8 (ก) การเกรดด้วยเครื่องจักร (ข) การคัดเกรดถูกคัดซ้ำอีกด้วยมือ	154
ภาพที่ 6.9 โรงคั่วกาแฟ	154
ภาพที่ 6.10 การบรรจุเมล็ดกาแฟคั่ว	155
ภาพที่ 6.11 การบรรจุกล่องพร้อมจำหน่าย	155
ภาพที่ 6.12 ตราสินค้ากาแฟดอยช้าง	160
ภาพที่ 6.13 สมาชิกสมาคมกาแฟพิเศษแห่งอเมริกา	166
ภาพที่ 6.14 สมาชิกสมาคมกาแฟพิเศษแห่งยุโรป	166
ภาพที่ 6.15 Fair Trade	167
ภาพที่ 6.16 EU Organic Farm	167
ภาพที่ 6.17 USDA Organic	168
ภาพที่ 6.18 Thailand Geographical Indication (GI)	168
ภาพที่ 6.19 EU Geographical Indication	169
ภาพที่ 6.20 ดอยช้าง กาแฟไทยในแผนที่โลก	177
ภาพที่ 6.21 จากกาแฟต้นแรกของพ่อ สู่ความสุขอันยั่งยืนบนดอยช้าง	177
ภาพที่ 6.22 กาแฟดอยช้าง แบรนด์ต้นกำเนิดจาก "ดอยช้าง" วันนี้สร้างชื่อไประดับโลก	178
ภาพที่ 6.23 เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)	179

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 6.24 The Businessman	179
ภาพที่ 6.25 กาแฟดอยช้าง "เอกลักษณ์กาแฟไทย สูดยอดกาแฟโลก"	180
ภาพที่ 6.26 บันทึกเทพปราชญ์ การกลยุทธธุรกิจ	180
ภาพที่ 6.27 สื่อเผยแพร่ประวัติความเป็นมาของกาแฟดอยช้าง	181

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved